

BLICHERNOTER indeholder:

Formanden har ordet

Blicher-Selskabets nye hjemmeside

Beretning 2012

Dorrit Færk Møller: Læse-anbefaling:

Skytten paa Aunsbjerg, 1839

Henrik Ljungberg: *Sne og evighed*

Peder Porse: *Om Blichers første husekræmmer*

Erik Harbo: Om illustrationer til *Juleferierne*

Arne Katholm: *Kirkebogen i Vivild fortæller historie*

Helle Frisman: *Hvidsten Gruppen*

Små nyheder

Nyt fra Blichermuseerne:**Blichermuseet på Herningsholm:**

Ring til museet og aftal besøg. 9626 1900

Administrationen for Museum Midtjylland

Museumsgade 32, 7400 Herning

Tlf.: 9626 1900 www.museummidtjylland.dk

herningmuseum@herningmuseum.dk

Blicheregnens museum: Udstillinger:

Tidsrammer. Vinterudstilling af malerier.

Maj-sept. man.- fre. 11-16, lør. - søn. 11-17.

For resten af året se hjemmesiden el. ring 8720 5030

blicherarkiv@blicheregnensmuseum.dk

www.blicheregnensmuseum.dk

Malvinas Hus Spentrup: Udstillinger

1. april til 1. okt. lør. og søn. kl. 14-17. Fra 15.

juni til 11. aug. også åbent tir. og ons. 14-17

tlf. 8647 7047

mail: bentogbirthe@mail.tele.dk

E Bindstouw i Lysgaard:

1. juni til 31. august, tirsdage til søndage fra kl. 10-17.

Selskabets bøger kan købes på museerne.

Bestyrelsen for Blicher-Selskabet

Formand: Operasanger Erik Harbo

Næstformand: Lektor Helle Frisman

Sekretær og kasserer: Kursusleder

James Lerche

Skuespiller Paul Hüttel

Museumsleder Hans Kruse

Museumsdirektør Bent Bang Larsen

Lektor Henrik Ljungberg

Lektor Dorrit Færk Møller

Fuldmægtig Peder Porse

Lektor Thorkild Holm

Adjunkt Anders Gjesing

Antal medl.: ca. 600 (380 husstande)

Medlemsskab: Husstand 150 kr.

Udland 175 kr. Institutioner: 200 kr.

Giro-nr 409 0780 (reg. nr. 9570)

Blicher-Selskabets adresse:

Havelodden 64, 4000 Roskilde

Tlf. 46 37 39 20

mail: erik.harbo@mail.dk

Blichernoter udgives 3 gange årligt

www.blicherselskabet.dk

ISSN 1602-2742

Arrangementer**Generalforsamling** Kompagnisalen

onsdag den 11. april 2012

Bogdag på Hald lørdag den 14. august 2012

Årsfest i Teatermuseet i Hofteatret.

søndag den 14. oktober

Klassikerdagen: Årets klassiker bliver Gustaf Munch-Petersen

Ordets Dag i Randers. 27. okt. Underværket Stemandsgade ved Kulturhuset. Blicher kommer i centrum.

BLICHERNOTER

MEDDELELSER FRA BLICHER-SELKABET

Marts 2012 redigeret af Erik Harbo

www.blicherselskabet.dk

Selskabet blev stiftet 11. oktober 1951

www.blicherselskabet.dk

Formanden har ordet

Blicher-Selskabet har ca. 380 husstands-medlemskaber foruden en række institutionsmedlemsskaber. Mange af de øvrige litterære selskaber brillerer med deres mange medlemmer, men her drejer det sig ofte om enkelt medlemskab. Så hvis vi regner lidt på, hvor mange personer der er i en husstand, så er vi jo straks ”nogle flere”, og de kan alle hjælpe med til at udbrede budskabet om det glimrende selskab, der har Blicher og hans værker som et centralt punkt. Se nu f.eks. på de flotte bøger om *Sverigesrejsen*, *De tre Helligaftener* eller *Blicher-dvd'en*. Jeg må hellere stoppe her!!!

Det har været et glimrende år, men aktiviteterne vil blive nævnt i generalforsamlingsreferatet på næste side.

Vi vil gerne anbefale vore medlemmer at udbrede kendskabet til selskabet, og det gøres lettest ved at henvise til hjemmesiden. Vi har fået ny hjemmeside og fra denne side kan man udskrive mange artikler og f.eks. også vores brochure, som man så kan trykke og dele ud af. Det koster kun 150 kr. at blive medlem.

Er der ikke et bibliotek i jeres nærhed, der bør være medlem? Det koster kun 200 kr. og man får leveret en bog gave hvert år

Formand og bestyrelse

Blicher-Selskabets nye hjemmeside

Blicher-Selskabets første hjemmeside, der blev lagt på nettet for mere end to år siden, har nu fået sin afløser. Af økonomiske grunde var det formanden selv der ved gode venners hjælp havde sat denne side i gang. Formanden har imidlertid en søn, der er i designbranchen inden for hjemmesider, og han havde venligst hjulpet til med denne side.

I al hemmelighed fremkom han med et forslag til en betydelig mere raffineret og designet hjemmeside. Det måtte vi sige ja til.

Forsiden rummer rigtig meget, der med det samme fører til en række sider med titlerne:

Om Blicher: Biografi - portrætter og billeder

Om selskabet: Historie - bestyrelse og vedtægter - Blichernoter

Udgivelser & bøger

Arrangementer: Kommende – samt referat og billeder fra tidligere.

Blichermuseer & links (herunder alle de nyttigste links til gratis downloads af Blicherværker.

Kontakt & medlemskab:

www.blicherselskabet.dk

Beretning: Generalforsamling 2012

Generalforsamling afholdtes 11. april 2011 kl. 19.00 i *Kompagnisalen*.

Der var genvalg af Helle Frisman, Hans Kruse, Dorrit Færk Møller, Bent Bang Larsen. Alle var villige til genvalg.

Ifølge vedtægtsændringer var det nu muligt at vælge to suppleanter: lektorerne Thorkild Holm og Anders Gjesing.

Efter generalforsamlingen læste skuespiller Erik Kühnau uddrag af *En Sommerreise i Sverige* og digte fra *Svithiod*, og der blev sunget nogle svenske sange.

Sommerrejsen under ledelse af Hans Kruse og hans kone Dorthe Kaldal begyndte den 11. juli og afsluttedes den 21. juli. Vi var 48 deltagere. Et fuldstændigt referat er udsendt og på hjemmesiden ligger dette, og der også et referat af Helle Frisman.

På Store Bogdag på Hald Hovedgaard 13. august mødte selskabet op sammen med en række andre litterære selskaber. Peder Porse holdt foredrag og passede boden på plænen. Vejret var udmærket.

Vi fik flere nye medlemmer.

Formanden deltog i den store nordiske konference den 19. - 21. august 2011 på Comwell Borupgård: *De nordiske klassikere - Klassikerne og nutiden* og talte her om aktuelle Blicher-filmatiseringer.

Blicher-Selskabet deltog ikke i klassikerdagen 21. september med noget program. Klaus Rifbjerg, der fyldte 80 år, var årets klassiker.

Ved en Blicheraften på Herningsholm

præsenterede Erik Harbo nyudgivelsen *Sommerreise i Sverrig og Svithiod*. Den blev også præsenteret ved et arrangement i Malvinas Hus i Spentrup med 60 deltagere. Her talte museumsleder Hans Kruse, bogens tilrettelægger og idemand foruden Helle Frisman og Erik Harbo.

Der holdtes seminar på Skærum Mølle i anledning af selskabets 60-årsdag. Her deltog Helle Frisman, Henrik Ljungberg, Erik Kühnau, Erik og Bente Harbo, James Lerche, Thorkild Borup Jensen, samt Johannes Nørregaard-Frandsen. Udflugt til Aunsbjerg og Thorning. Se ref. i BN for nov. 1211.

60-årsfesten 9. okt.

2011 kl. 16.30 på Blicher 229. fødselsdag fandt sted i Teatermuseet i Hofteatret. Det var festligt at være tilbage i de gamle rammer i Teatermuseet, og det håber vi at kunne blive ved med. Knud Sørensen talte i forbindelse med selskabets 60-årsdag. Ida Jessen modtog Blicherprisen motive-ret af Johs. Riis, Gyldendal og lektor Helle Frismann. Der blev læst Blicher og Ida Jessen af Paul Hüttel og Erik Kühnau. Der blev spillet Mozart og Horne-man af CORNERKVATETTEN. Uffe Henriksen og Erik Harbo sang bl.a. *Gluntarne* med Bente Harbo ved flyglet. Se ref. i BN for nov. 1211.

Som formand må jeg endnu engang takke for den hyldest, der blev mig og min kone Bente til del. Her ses det foto som Kirsten Dreyer fra Heibergselskabet tog af os med den såkaldte Blicherske Hædersgave.

lagde sig megen fortjeneste ved at have afskrevet notitser og artikler om Blicher i mange af aviserne fra Blichers tid foruden mange andre gøremål i forbindelse med Blicher. James Lerche har foræret Museet et dokument fra Himmelbjergfesterne tid. Den såkaldte indbydelse til at danne et Himmelbjergselskab. Siden er aftrykt i Erik Harbos bog *Steen Steensen Blicher og Himmelbjerget*. Vi kan senere bringe en mere udførlig artikel om dette emne.

150 år for Ingemanns død

150-året for Ingemanns død blev markeret ved et mindearrangement i Sorø Klosterkirke og ved en kransenedlæggelse på Ingemanns grav fredag den 24. februar 2012 på selve dagen.

Liturg var Kristian Østergård. Elna Bækdorf læste fra *Tankebreve fra en Af-død*. Kirsten Jensen Holm læste *Den hemmelighedsfulde Port* (Ingemanns sidste digt). Sorø Klosterkirkes Ungdomskor medvirkede.

Kransenedlæggelsen på *Ingemanns Grav* blev foretaget af Niels Kofoed og Elna Bækdorf.

Ny hjemmeside

B.S. Ingemann-Selskabets nye hjemmeside er virkelig et besøg værd.

Seminar i 2013

Blicher-Selskabets bestyrelse har aftalt at holde et seminar sammen med B.S. Ingemann-Selskabet i efteråret 2013 på Skærum Mølle. Emnerne bliver bl.a. *Ingemanns fortællinger - Blichers noveller*, musik, oplæsning og udflugt.

SANGE MED ERIK HARBO

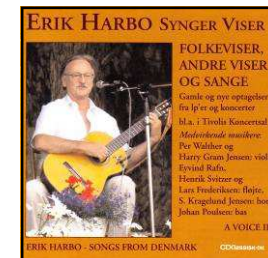
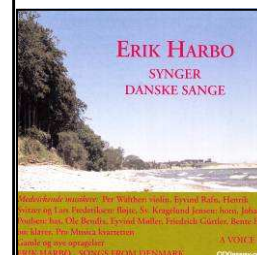
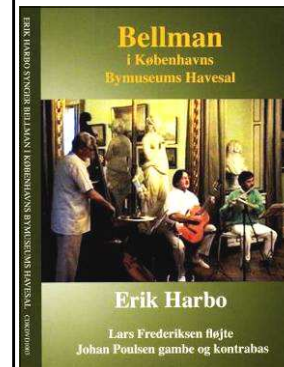
Til hjemmebiografen kan anbefales en særdeles god DVD-udgave af en koncert fra 1990, hvor vores formand – med læn-gere og mørkere hår – synger Bellman, akkompagneret af sig selv på guitar og Lars Frederiksen på fløjte og Johan Poulsen på gambe og kontrabas. Ind imellem sangene fortæller Erik Harbo om Bellmans liv. Koncerten er optaget i Havesalen på Københavns Bymuseum. De fortællende afsnit er ledsaget af fine illustrationer. Den dag, jeg modtog denne skive, blev min kaffepause meget lang og meget god.

Fra samme serie CDklassisk.DK skal nævnes to CD-udgaver af tidligere indspilninger, hvor Erik Harbo synger et alsidigt udvalg af danske sange og viser og nogle få udenlandske, i alt 65, også her med varieret og fornemt akkompagnement, og til efteråret kan vi glæde os til en udgave med Blichersange.

Helle Frisman

Erik Harbos hjemmeside:

www.erikharbo.dk

For som Blicher's åndsfælle og digter-kollega Knud Sørensen har gjort opmærksom på i sin omtalte biografi, så modsiges det ensidigt triste billede vi har fået af dette ægteskab og af Blicher's tragiske skæbne af både fornuft og fakta.

Vi må ikke forveksle mandens liv med hans fortæller, som er en fiktion. Blicher selv var selskabelig og robust, en livsglad personlighed, en passioneret jæger, en ivrig l'hombre-spiller og frem for alt en optimistisk natur.

Men det er en anden historie...

Den fortæller jeg i skuespillet!

(Tak til Arne Katholm, der arbejder med et skuespil om Blicher)

Næstformand Helle Frisman anbefaler:

HVIDSTEN GRUPPEN

Filmen om Hvidstengruppen instrueret af Anne-Grethe Bjarup Riis for *Regner Grasten film* har nu haft premiere i hele landet.

Filmen er en meget sober og stilfærdig skildring af gruppens virksomhed i det år, den fungerede, og af konsekvenserne for de berørte familier. Man kan altid påpege skønhedspletter og diskutere, om et træk er en skønhedsplet eller et særligt betydningsfuldt element. Anmelderes smag og baggrundsviden varierer. Her på Randersegnen er man særdeles godt tilfreds med filmen – og som producent og instruktør lettet over de pårørendes udtalte glæde ved fremstillingen. Filmen er lige så jysk som sit emne og som sådan en udfoldelse af Blichers ”Jyden han æ stærk å sej”. Sangen syn- ges i filmens begyndelse ved Marius og

Gudrun Fiils sølvbryllup. Og på vej til henrettelsen i Ryvangen lader filmen de otte synge Chr. Richardts salme ”Altid frejdig”, hvilket er i overensstemmelse med virkeligheden – med en lille variation i placeringen. Forløbet kan siges at være spændt ud mellem disse to sange.

Lige før henrettelsen skrev Marius Fiil og de andre dødsdømte en afskedshilsen til venner i Hvidsten og Spentrup. Brevet er underskrevet af alle otte og stilet til sognefogden.

Efter de individuelle underskrifter har Marius Fiil tilføjet: *Syng Blichers Sang og I vil forstaa os.*

En kopi af brevet hænger i Malvinas hus.

Samme sted kan man se en mappe med en billedfortælling fra den såkaldte havesal i krohaven i Hvidsten. Billederne er malet i slutningen af 1940'erne og viser fortællingen om, at Blicher en dag i en middagspause i 1847 viede Marius Fiils bedsteforældre, Maren og Peder Fiil, som ikke måtte få hinanden pga. klasseforskel. Men brudens far blev altså snydt ved Blichers indgriben.

Traditionen knytter således Blicher til familien Fiil.

Små nyheder

Brudstykker fra Blicheregnen

(Blicheregnens Museumsforening) har en lille artikel skrevet af James Lerche.

Den omhandler hans morfar Holger Hjersing (1867-1942), der boede i Randers. Han ind-

Dorrit Færk Møller Læse-anbefaling: St. St. Blicher: Skytten paa Aunsbjerg, 1839

Flere har påpeget, at *Skytten paa Aunsbjerg* ikke er helstøbt. Den mangler en overordnet ide, er det blevet sagt. Tjaa, jeg synes at *Skytten paa Aunsbjerg* er en dybt fascinerende novelle, og at den netop er så slidstærk, fordi den lader fortolkningsdørene stå piv-åbne. Dertil kommer en sproglig elegance, som er kendetegnende for Blicher, når han er bedst.

Blicher dør i 1848, så det er en midaldrende mand der i 1839 skriver novellen, med de erfaringer der hører et langt liv til. Novellen foregår på herregården Aunsbjerg, hvor novellens jeg-fortæller tilbringer lange perioder af sin barndom. Det samme gjorde forfatteren Blicher, når hans mor lå underdrejet med tungsind, ligesom herresædets besidder, Etatsraad Steen de Steensen, optræder med navns nævnelse i novellens univers. Man kan med god ret sige, at novellen arbejder med en dobbeltkontrakt, for læseren møder en autentisk ramme udfyldt med fiktionens fortætninger, der trækker på biografisk stof.

Handlingens omdrejningspunkt er et mord. Muligvis to mord. Der optræder en ung, smuk kvinde, en forklædt adelsmand, dokumenter skjules i hemmelige skuffer, magtrelationer udfoldes, vi hører om jalousi, kærlighed og dybe ven-skaber. Alt dette kunne for så vidt være nok til en omgang hurtig tju-bang-underholdning. Men hos Blicher sker der vanen tro - for den gode del af hans forfatterskab - det, at tingene løftes op på et højere niveau. De bliver til trædesten for

livets eksistentielle problemer. Sidst i novellen reflekterer fortælleren med en slet skjult Paulus-reference: *Er ikke al vor Kundskab herved stykkevis?* Den refleksion bliver også læserens overvejelser over livets reason d'être. Hvad forstår vi i grunden efter selv et langt liv? Kan vi sige noget med sikkerhed, synes novellen at spørge, og svaret lyder da også: Meget lidt!

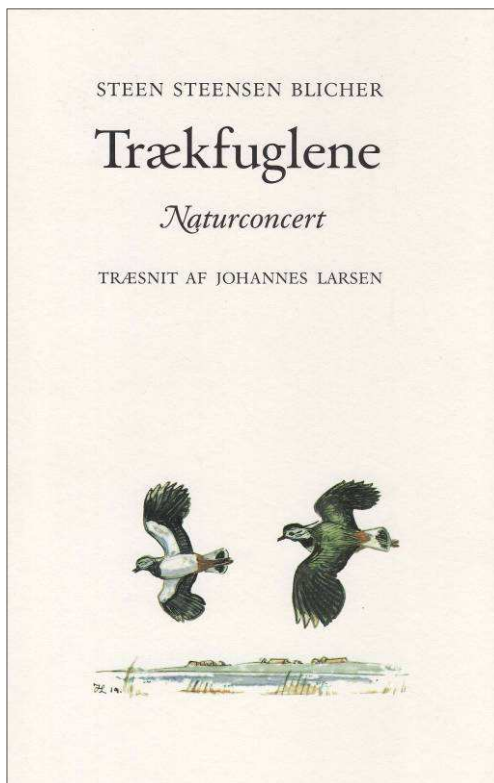
Det smukke ved Blichers noveller er bl.a. de skarpe persontegninger, der fordobler billedet. Vi får *typer* og ikke kun personen frem på nethinden, når han f.eks. beskriver den gamle Etatsraad: *Han taug endnu en Stund, hældede Hagen mod Brystet, tog sin Daase, smækkede med Fingrene tre Gange på Siden – som sig hør og bør, naar man vil tage sig en Priis med Anstand – men han tog ingen.* Hvor den første del af sætningen tegner et billede af en person, der er skåret ud af miljø, så fortæller de sidste fire ord, at samme person er rystet i sin verdensopfattelse, for han glemmer den snustobak, som hænderne vanen tro rækker ud efter. Således kan Blicher i den grad skabe en psykologisk realisme, som er fuld gyldig i dag. I novellen optræder f.eks. herregårdsfruen som en magtskyg kvinde, der elsker at eksercere sin magt: *Hvor er din Villie, lille Steen? Sagde hun ofte til mig – men ikke uden naar Fremmede vare tilstede.* Fy for pokker, kan man tilføje, for vi kender typen. *Naar fremmede var tilstede.....*

Det er blevet hævdet, at naturen for Blicher ikke er æstetik men skæbne. I *Skytten paa Aunsbjerg* er naturen både skæbne og stemning. Den er skæbne, fordi mennesket hos Blicher altid er rundet af sit miljø og den omgivende natur.

SNE OG EVIGHED af Henrik Ljungberg

St.St. Blichers populære digtsamling "Trækfuglene" udkom i 1838 og er et sent hovedværk i forfatterskabet.

Samlingen indledes med et religiøst præget "Præludium": "Gud veed, maaskee det er sidste Gang/ Du hører Livsfangen qvæde." Præludiet anslår en melankolsk tone man kan genfinde i flere af samlingens digte – også, hvis man vil, i den følgende mere verdslige "Ouverture".

Digtet er alment kendt, mere på grund af melodien end teksten. Folk nynner med når den indledende harmoni slås an

Ydermere er naturen stemningsskabende, når fortælleren sidst i novellen fortæller, at han som barn ofte sad på Vium Kirkegaard: *Jeg har siddet der, naar Solen skreed ned i Nordvest bag Lyshøj, og hørt paa Rørdrummens Sør- gesang histnede i Bastrup Søe. Jeg sørgede ogsaa; men der var ikke Græmmelse, mindre Tvivl eller Frygt i min Sorg.* Det er muligt, at Blicher tidsmæssigt hører til i den romantiske periode, men alt hvad der fortælles, mangler det ideologiske tankegods, vi normalt hæfter på romantikken. Ja, der er en Gud foroven i Blichers univers. Det kan ikke være anderledes, hans samtid taget i betragtning. Men som det fremgår af citatet, er naturen ikke kodet med indbyggede henvisninger til en højere instans. Når naturen så alligevel fylder så meget hos Blicher, så skyldes det at han er genial til at skrive om den, så den bliver sanselig på alle fronter. Den får næsten en mytisk karakter, men stadig på naturens egne præmisser. Vi *hører* rørdrummen, *mærker* vinden fra nord, *ser* solen skride ned bag Lyshøj. Og selv om man ikke kender Lyshøj ved Vium, så kender læseren så mange andre Lyshøje.

Man kan forsøge sig med en beretter eller en aktantmodel til at forstå novellen. Men helt ærligt: de kaster ikke meget af sig. *Skytten paa Aunsbjerg* følger ikke de narrative strukturer, vi er så vant til. Dens udsagn er netop, at livet er så meget mere nuanceret og labyrinthisk end det, historier normalt bilder os ind. Det vidner *Skytten paa Aunsbjerg* om, og den fortæller det med en psykologisk indsigt, der selv i år 2012 er yderst vedkommende.

søfarende". Det er Ernestines bror, som senere blev digterens højtelskede svoger og ven, og som han flere gange skriver smukt og kærligt om, senest ved dennes død i 1840, i en stor nekrolog i Randers Amtssavis.

Og det er nok herfra vi har fået misforståelsen, for Blicher skriver nemlig, at Ernestine havde været i pleje hos Pastor Berg i Virring, hvad enten det skyldes en skrivefejl, hastværk eller at han simpelthen ikke vidste det.

Eller – hvad der nok er det mest sandsynlige – at Ernestine i forbindelse med Vivildpræstens død i 1805 blev sendt væk fra begravelsen og de sørgelige begivenheder, og over til familien Berg i Virring, som en midlertidig løsning indtil man fandt ud af hvad der videre skulle ske med hende.

Dette forklarer både at det var her Peter Daniel Blicher mødte hende - hvilket St. St. Blicher utvivlsomt har vidst - og at Spentrup-præsten tog den nu 12-årige Ernestine i pleje, eller ansatte hende som tjenestepige - idet hun ved sin plejefaders død i Vivild atter var blevet forældreløs.

Ifølge Blicher's søn Francisco var det i en præstegård øst for Randers – og selv huskede Ernestine kun de mange storke-reder.

Men det var altså hos Pastor Berg i Vivild og ikke hos Pastor Berg Virring, at Ernestine var i pleje. Kirkebogen i Vivild fortæller Blicher-historie, hvilket er en interessant detalje når man nu tilfældigvis stammer fra Lystrup i Vivild

sogn, og forældre og forfædre er stedt til hvile på denne kirkegård.

Efter tiden i Vivild kom Ernestine som nævnt i pleje hos den senere digters højtelskede farbror Peter Daniel Blicher, der var præst i Spentrup. Den såkaldt "rige" Blicher.

Og efter sin kones død friede han – ifølge folkesnakken - på hendes konfirmationsdag, og han giftede sig med hende d. 20. september 1808, hvor hun var 15 år gammel.

Det skal bemærkes, at noget sådant ikke var ualmindeligt på den tid, og at præsternes ægteskabelige forhold generelt var underlagt nogle traditioner som vi i dag ville

finde både besynderlige og anstødelige.

Året efter, d. 23. juni, fødte Ernestine en søn, og senere samme år døde hendes mand og værge Peter Daniel fra hende og det lille barn.

Det er her Steen Steensen Blicher kommer ind i billedet. Han sad nu som adjunkt i Randers - skønt han vistnok hellere ville gå på jagt - og han besøgte naturligvis Spentrup Præstegård, hvor han var kommet gennem sin barndom og ungdom.

Her faldt han for sin farbrors usædvanlig smukke barnebrud, som nu var en rig enke på kun 17 år. Hun var eftertragtet og fik mange tilbud – men det var den galante unge digterspire Steen, der vandt den skønne.

De blev gift d. 11. juni 1810, og resten af den historie kender vi. Og så måske alligevel ikke...

Mads Linds udgave af *Samlede Noveller og Skitser* i 10 bd. fra 1911 bragte som forside en tegning af den mystiske RxCHR, som jeg før har henvist til.

Forsidebilledet viser klapjagten med rektor og konrektor.

Der findes muligvis flere illustrerede udgaver, så hvis nogle af selskabet medlemmer kan supplere min minianalyse ville det være dejligt.

Bogsalg:

Benyt boglisten fra 2011 eller bestil fra hjemmesiden.

Der betales først ved modtagelsen.

Forsendelse enhedspris 30 kr.

Bestillinger over 400 kr. portofrit.

Kirkebogen i Vivild fortæller historie af Arne Katholm, dramatiker og dramaturg, Ph.D.

I forbindelse med arbejdet på et nyt skuespil om St. St. Blicher, er jeg kommet over en interessant detalje, som har fundet sin løsning i kirkebogen i Vivild for året 1801.

Det drejer sig om hvor Blicher's hustru Ernestine var i pleje, da hun som barn blev sendt til nogle slægtninge i Østjylland, fordi hendes familie i København var gået i opløsning.

Jeppé Aakjær skriver i sin store 3-bindts biografi om Blicher's såkaldte "Livstragedie", at det var hos Pastor Berg i Virring, ja han digter faktisk videre på den formodning, og så sent som i 2003 gentages den i Gordon Albøge's forfriskende opgør med Aakjær's offermyte i bogen "Blicher og Samfundet".

Men den pågældende oplysning er ikke korrekt.

Ernestine var i pleje hos Pastor Berg i Vivild, således som det også er refereret i Knud Sørensens autoritative biografi "St. St. Blicher" fra 1984. Kirkebogen i Vivild bekræfter det. Og i 1801, i forbindelse med at Vivild-præsten blev gift for 3. die gang, finder vi et navn vi kender indført i kirkebogen under feltet "Mandens brorbørn", nemlig: "Erneste Juliane Berg, 9 år."

Det er den Ernestine, som digterens farbror, Peter Daniel Blicher i Spentrup senere skulle tage sig overordentlig kærligt af – og som senere igen blev digterens hustru.

Vi finder også et andet navn vi kender, nemlig "Frederik Georg Berg, 17 år,

stilheden: musvittens pik på ruden, finken som vipper på kvisten, det stilleste i verden er lyden af sne der falder fra en gren... fjernere lyden af ravneskrig og ugletuden, standfuglene som søger overlevelseshemmelighederne. Det er nemlig også hamrende koldt herude, kyndelmisse slår sin knude. Det er 2. februar, vinteren har bidt sig fast. Kragen på rygningen af laden – det gråsorte væsen der spankulerer sammen med skaden på ladens mørke rygning. Blicher filmer et stilhedens og stilstandens sort-hvide univers. Laubs mol-harmonier klinger igennem.

Men så sker der noget, og det sker i strofe fire som Laub udelod i højskole-sangbogen*, fordi det ikke rigtig passede ind i hans elegiske fortolkning: Det tamme kræ, hanen, svinger sig op på en snemand og klasker med vingerne. Det kan høres. Og er der en snemand, er der også børn – eller er det Blicher der er snemanden, barnet Blicher? Det lyriske jeg bliver opmærksom og stiller spørgsmål til sig selv og læseren: Er tøj og forår en mulighed trods alt?

Og så kommer sidste strofe, længslens, den længsel der skuffes, men forstærkes af den kolde nordenvind. En længsel efter sydvestenvinden, et omslag, en bevægelse, et tøjbrud: "Kom med dine Taagevinger!" Længslen er fraværets nærvær – på

og Thomas Laub sætter sneen i scene i mol: Det er hvidt herude. Digtet er en beskrivelse af en stilhed via de lyde som bryder

stilheden: musvittens pik på ruden, finken som vipper på kvisten, det stilleste i verden er lyden af sne der falder fra en gren... fjernere lyden af ravneskrig og ugletuden, standfuglene som søger overlevelseshemmelighederne. Det er nemlig også hamrende koldt herude, kyndelmisse slår sin knude. Det er 2. februar, vinteren har bidt sig fast. Kragen på rygningen af laden – det gråsorte væsen der spankulerer sammen med skaden på ladens mørke rygning. Blicher filmer et stilhedens og stilstandens sort-hvide univers. Laubs mol-harmonier klinger igennem.

Men så sker der noget, og det sker i strofe fire som Laub udelod i højskole-sangbogen*, fordi det ikke rigtig passede ind i hans elegiske fortolkning: Det tamme kræ, hanen, svinger sig op på en snemand og klasker med vingerne. Det kan høres. Og er der en snemand, er der også børn – eller er det Blicher der er snemanden, barnet Blicher? Det lyriske jeg bliver opmærksom og stiller spørgsmål til sig selv og læseren: Er tøj og forår en mulighed trods alt?

Og så kommer sidste strofe, længslens, den længsel der skuffes, men forstærkes af den kolde nordenvind. En længsel efter sydvestenvinden, et omslag, en bevægelse, et tøjbrud: "Kom med dine Taagevinger!" Længslen er fraværets nærvær – på

en gang erindring og håb – nutidens fortid og fremtid i et digt.

Sikke en ouverture til en samling der handler om trækfugle. Lutter standfugle og tamfugle. Blicher står ude i sin have, i sit landskab. Kan man kalde sydvestenvinden en engel? Det kan man godt. Kan man kalde det jordiske liv en vinter der kun venter på forår? Det kan man godt. Man kan også sige at store digte altid skaber et rum for fortolkning – for sanset erfaring.

Blicher var en kristen digter. Men Blicher var også en hane der baskede med vingerne – sikke et billede: en hane som top på en snemand. Det er ikke elegisk eller vemodigt – det er det modsatte.

Inger Christensen skriver over hundrede år senere i sin første digtsamling "Lys":

"Hvis jeg står
alene i sneen
bliver det klart
at jeg er et ur

hvordan skulle evighed
ellers finde rundt"

Det er hvidt herude:

Kyndelmisse slaar sin Knude
Overmaade hvas og haard -
Hvidt forneden, hvidt foroven,
Puddret tykt staaer Træ i Skoven,
Som udi min Abildgaard.

Det er tyst herude:

Kun med sagte Pik paa Rude
Mælder sig den smaa Musvit.
Der er ingen Fugl, som synger;
Finken kun paa Qvisten gynger,
Seer sig om og hvipper lidt.

Det er koldt herude:
Ravne skrige, Ugler tude,
Søge Føde, søge Læ.
Kragen spanker om med Skaden
Højt paa Rygningen af Laden,
Skele til det tamme Kræ.

Hanen sig opsvinger
Paa en Snemand; sine Vinger
Kladskende han sammenslaaer.
Krummer Halsen stolt og galer -
Hvad monstroe han vil den Praler?
Hvis endda om Tøe han spaaer!

Inderlig jeg længes
Efter Vaar, men Vintren stranges;
Atter Vinden om til Nord!
Kom Sydvest, som Frosten tvinger!
Kom med dine Taagevinger!
Kom og løs den bundne Jord!

*Ved første tryk af melodien i 1915 i
En Snes Viser og Sange var kun angivet
fire vers.

Dødsfald

Oversætter Paula Hostrup-Jessen døde den 8. marts 2012. Hun blev 82 år. Hun var af engelsk fødsel og dansk gift oven i købet med en Blicherkender, så derfor kom Blicher i centrum i hendes arbejde i visse perioder. Hun leverede den store oversættelse til Blicher-Selskabets udgave *The Diary of a Parish Clerk*, der udkom i London i 1996. Et arbejde der indbragte hende Blicherprisen samme år.

Ære være hendes minde

Om Blichers første hosekræmmer af Peder Porse

Jens Jensen, *ham e Hueskræhmer*, er en noget fremmed skikkelse i forhold til den øvrige personkreds i E Bindstouw. Sprogligt og i sin adfærd.

Men han boede jo også en fire mil østpå.

Med indskrivning af Nordlysnovellen *De fortunelest Oer i Jens Jensens Lyu ætter hans æjn Beskryuels* i bindestuesammenhængen skaber Blicher sig selv mulighed for at vise den betydelige forskel på øst- og vestjysk dialekt allerede i starten af sit jyske forfatterskab. Først og fremmest ved navneordenes bestemte form.

Og i samme forbindelse muligheden for at vise forskellen i mentalitet mellem de tavse og noget eftertænksomme Lysgårdfolk og de mere *frammtaahlen* folk lidt længere østpå (i Lysgård er *frammtaalen* alene en kvindelig egenskab).

Men Jens har jo også nogle oplevelser at fortælle om. Han har været i regulær krig. Danmark var som bekendt blevet inddraget på den franske side i Napoleonskrigene. Napoleonstiden og modsætningen til England påvirker på mange måder i tiden derefter Blichers forfatterskab. I 'Nordlyset', altså samtidig med den første fremstilling af Jens Jensens oplevelser, finder vi allerede i det følgende hefte *Stakkels Louis* og et års tid senere *Letaq*. Men i lyset af den betydning, den ugennemtænkte udenrigspolitik senere får for forholdene i landet, er Blichers optagethed af perioden og dens påvirkning af økonomi og kultur helt

Hood, Robinson Kruso, Gøngehøvdingen og Ingemanns romaner.

Fra 1907 boede han i Ry og samledes her med en række kunstnervenner bl.a. Aakjær og Skjoldborg. Han malede også altertavler og anskuelsesbilleder som var meget brugt i datidens undervisning. En række forlag fik stor betydning for ham.

Her var det især Chr. Erichsens Forlag, der fik betydning, idet Steffensen tegnede til de kendte børne- og ungdomsbøger. Hvis man har min alder, kan man huske, hvordan en stor del af ens første læsning skete i bøger fra det skab, der udgjorde skolebiblioteket i ens barneskole, netop disse illustrerede bøger, hvor han tegnede så underholdende. Han illustrerede bogen *Blichers noveller* med i alt 32 tegninger i 1905 med sikker hånd. Desværre var *Juleferierne* ikke med.

– Men en sønnesøn af Poul Steffensen, den aarhusianske grafiker og maler **Poul Steffensen**, opkaldt efter bedstefaderen, og hvis hovedværk er over 220 kirketræsnit har i 1982 lavet træsnit til en udgave af *Juleferierne*, der udkom på Aros i Århus med efterskrift af Bent Andersen.

Han har tidligere illustreret *Molbohistorier* og *Jyske Folkeeventyr*.

Han har samarbejdet bl.a. med forfatteren R. Broby-Johansen, i forbindelse med de mange kirketræsnit, og han har betegnet ham som den største nulevende træsnitkunster i Danmark. Martin A. Hansens bog "Orm og Tyr" har haft stor betydning for ham.

Her bringes et billede af Alice.

I en årrække på 25 år udgav murerme-

ster Oskar Nielsen hvert år en Blicher-samling. I 1978 var han nået til de to ferienoveller. Som så ofte før valgte han Esbjergkunstneren **Erling Juhl** til illustrationsopgaven. Her ses tegningen af Quintus ved katederet.

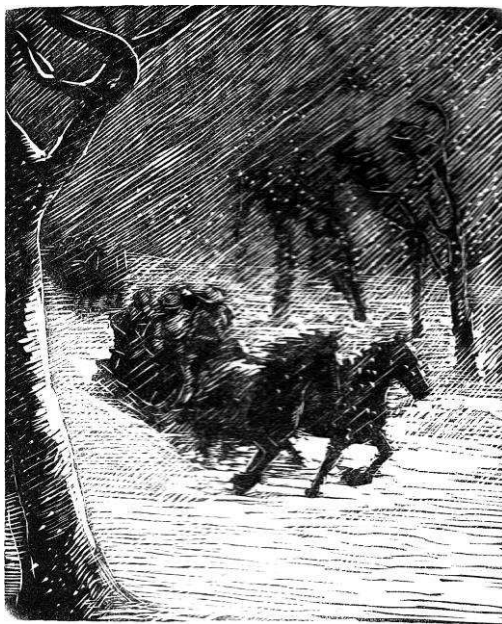
Marlie Brandi, der har illustreret mange Blichernoveller, har desværre ikke tegnet til *Juleferierne*.

samling Blichernoveller (genudgivelse i 1912) ledsagede han den med illustrationer (tegninger) af Carl Thomsen, der på dette tidspunkt var kendt som en af landets førende illustratører, men også kendt som en dygtig maler. Han blev født 6. april 1847 i København og bortset fra en barndom tilbragt i Randers, hvor faderen var postmester, boede han i København til sin død i oktober 1912. Han udnævntes til professor 1901. Han debuterede på Charlottenborgs forårsudstilling i 1869 med en radering. I 1882 i 100 året for Blicher fik han megen anerkendelse for illustrationerne til den kendte udgave af *E Bindstouw*.

Den omtalte udgave var på næsten 700 sider, så den stillede rigtig store udfordringer til tegneren. Der alene på *Juleferierne* spenderede store 8 tegninger, hvoraf flere helsides.

Vi skal her blot gengive et enkelt af disse billeder, men i Blicher-Selskabets udgave af Hans Hansens to Blicherbøger (*Barndom og Ungdom* og *Studier...*) som de fleste af vore medlemmer har modtaget, finder man 12 billeder af Thomsen. Jeg har valgt billedet, hvor Alice synger for selskabet. Hansen valgte ved en del billeder, der skulle indlede et kapitel at lade billedet være en del af tekstsiden, se f.eks. side 41 og side 81 i ovennævnte bog.

Povl Christensens træsnit til udgaven af *Udvalgte Noveller* ved Kjeld Elfelt tryktes første gang i 1942 og blev genudgivet flere gange ikke altid med det samme antal illustrationer. Til *Juleferierne* fremstillede han alene 11 træsnit og jeg har her valgt i denne lille fremstilling at bruge billedet fra Kanefarten. Kapitlet

udmærker sig ved at rumme den typiske Blicherstemning hvor man går fra dur til mol, næsten som ballet i *Ak! Hvor forandret!* Men det er værd at gøre opmærksom på en række af de andre fremragende træsnit, herunder den gamle hører Quintus, juleballet og klapjagten for blot at nævne et par stykker.

Tegneren **Poul Steffensen** blev født i ved Bjerringbro i 1866 og døde i Ry (som æresborger) i 1923. Allerede som hyrdedreng begyndte han at tegne, især dyr. Han kom i malerlære og tog efter uddannelsen til København og kom på Kunstakademiet. Han udstillede på Forårsudstillingen og tegnede til *Illustreret Tidende* og indledte hermed en karriere som en af de mest kendte illustratører i Danmark i begyndelsen af 1900-tallet. Han lærte hurtigt at levendegøre personer og handling for læseren og illustrerede utallige børnebøger f.eks. Robin

nærliggende.

Der har været en del forsøg på at identificere Jens Jensen (og Ras Rask). Søren Vasegaard Sørensen mener, på et ganske tyndt grundlag, det er Mads Madsen fra Spentrup. Bonden Jens Christensen fra Voldum syd for Randers, som Blicher kendte, og som da Blicher var død, blev kongevalgt medlem af de grundlovgivende Rigsforsamling, har med lidt mere begrundelse været nævnt. Han var i det mindste med i Napoleonskrigene. Bare ikke i de slag, Jens Jensen beretter om.

Det seneste forslag, Bautitz' militærhistorisk baserede redegørelse i *Danske Studier* 1921, at det er to unge fra egnen ved Tørring og Rask Mølle, der nogle år senere fører til (DS 1927)* at han mener, det kan være Jens Pedersen og Søren Rasmussen fra Tørring ved Skanderborg, benævnes kun "med større rimelighed" af Johs. Nørvig, der har skrevet noter til bind 26 af 'Samlede Skrifter', hvor *E Bindstouw* er med.

Nogle år senere skriver Peder Skautrup, at Bautitz-tesen er "nok så overbevisende".

Nørvig kunne imidlertid godt have droppet sine forbehold. Og mon ikke, Skautrup, som den gode jyde, han var, har underdrevet lidt i sin bedømmelse af antagelsen.

Der er ingen tvivl om at Ras Rask og

Jens Jensen er den litterære personificering af Jens Pedersen og Søren Rasmussen fra Tørring i Tulstrup Sogn, i den allersydligste del af Gjern Herred i Skanderborg Amt. Men Skautrup får sat de forkerte navne på de to.

Afstanden passer (næsten). Der er lige

godt 5 mil mellem bindestuen i Lysgård og Tørring.

Af Holstenske Rytterregiments papirer fremgår, at mens det lå i Eckern-förde fik man en tilgang af 9 soldater, hvoraf 2 kom fra Tørring

(der er ganske vist anført Aarhus, men andre kommer fra steder, der også anføres at være Aarhus, men som rettelig var Viborg Amt), nemlig nr. 30, Søren Rasmussen og nr. 68, Jens Petersen (sammenlign med: *Dengang A kam ud aa Skuelen, kam A ind te Reggemintet; wo Skadron loe i Enkelfyer*).

Holstenske Rytterregiments uniform var rød kjole med grøn rabat krave og blå bukser, (sammenlign med: "di vil dragge den røde Kjole af jer aa gi jer en blå isteden").

Ved folketællingen 1801 finder vi Jens som 9-årig (hyrde?) dreng i en af Tørring-gårdene og Søren som 11-årig i sin egen familie..

10 år efter har de alderen til at komme på session, og i 1812 indkaldes de så til Kolding, hvor Holstenske Rytterregiment havde garnison. I mellemtiden er

de blevet konfirmerede i 1805 (Søren) og 1809 (Jens).

Jens optræder ikke ved folketællingen i Tulstrup sogn 1834. Og ej heller i nogen af nabosognene.

Søren Rasmussen bliver gift i 1821 med Ane Marie Rasmusdatter fra Skovslund i Dover Sogn mellem (det nuværende) Ry og Skanderborg. Søren, der i kirkebogen anføres som ungkarl, bor da i landsbyen Illerup godt en km fra Skovslund og omkring 9 km øst for Tørring.

Søren Rasmussen køber siden gården, der nu har adressen Ryvejen 37, Hårby, for penge tjent ved at handle med hoser. Vi ved ikke, hvornår det sker, men ud fra folketællingen 1834 ses, at han og Ane får deres første barn i 1823.

Ved folketællingen 1845 og igen i 1860 optræder Søren som aftægtsmand i Hårby. Han dør den 1. oktober 1866 og begravnes den 7. oktober på kirkegården i Veng.

Vi ved fra Niels Blichers topografi, at der var en vældig økonomi i hosebinderiet, SSB har skrevet det samme i Amtsbeskrivelsen (Viborg), og om sin anden hosekræmmer, der boede ude på Alheden skriver Blicher ikke alene at han var velhavende, men også at han ingen fattige hosekræmmere kender!

Hvor har Blicher oplysningerne fra? Naturligvis *kan* han have mødt Søren Rasmussen som beskrevet i bindestuen i Lysgård.

Beretningen om Søren og Jenses deltagelse i felttoget til Holsten og Mecklenborg er meget detaljeret og passer ret nøje med de militære arkiver.

Carl Thomsen *E Bindstouw* 1882

Blicher lægger usædvanlig stor vægt på at forsikre at fortællingen er sand, (han lader Jens Jensen indlede med at forsikre herom, og han bedyrer at penneføringen er nøjagtig ("lisom A no sæjer ed ætte ham")) og de mange geografiske og historiske detaljer forudsætter næsten nedskrivning i hovedtræk i forbindelse med en snak mellem de

to.

Bauditz refererer nogle af Søren's efterkommere for at han, der angiveligt aldrig havde læst *E Bindstouw*, stort set ordret gengav fortællingen om kosakkernes pigkæppe (lanser). *E Bindstouws* meget beskedne udbredelse i Søren Rasmussens levetid gør udsagnet sandsynligt.

Blicher må have nedskrevet fortællingen ansigt til ansigt med fortælleren.

Mere sandsynligt er det derfor, at Blicher har mødt Søren på dennes hjemmegn i forbindelse med en af Blichers rejser mellem Randlev og Thorning. Den daværende landevej mellem Skanderborg og Viborg passerer tæt forbi eller gennem Skovslund, Illerup og Tørring. En rejse mellem Randlev og Thorning, og vi ved fra B. selv, at han kort tid efter besættelsen af præstestillingen i Thorning allerede var på besøg der, kunne

vanskeligt gøres i vogn på under 2 dage, og slet ikke til fods, der af mange grunde (bl.a. den økonomiske) var Blichers foretrukne rejsemåde. Blicher har derfor haft behov for nattelogi, og kan i den forbindelse meget muligt have mødt Søren Rasmussen på et tidspunkt mellem 1818 og flytningen til Randers i Tørring, Illerup eller på gården Skovslund.

Det franske og sprogforbistringen giver fortællingen en yderligere og ganske underholdende tredje dimension i forhold til den næsten samtidige beskrivelse fra Wolle Vistesens om hans tid i København. Blicher har i *En Landsbydegns Dagbog* nævnt, at fransk jo kun var gal (forkert) latin. I Jens Jensen-fortællingen viser Blicher, at han ikke bare mestrer (også) dette sprog, men at han kan lege med det, som han kan med det jyske, eksempelvis om Wolle Vistesens sammenstød med brandsinspektørfruen om en stige er en sti eller en steg!

Nørvig skriver, at bortset fra at B. har ændret "u" til "w", er gengivelsen i *E Bindstouw* slavisk i forhold til den oprindelige fra *Nordlyset*.

Der er nu en afgørende forskel i fortællingens afslutning, som Nørvig ikke omtaler, men som Peder Skautrup i sine kommentarer en halv snes år senere ikke overser. Den oprindelige afslutning med det af artilleriet ved Sehested bortskudte ben passer overordentlig dårligt med Jenses senere næringsvej som hosekræmmer, mens den ændrede slutning jo falder ualmindelig fint ind i sammenhængen med fortællingens meget omtalte langrørede pibe.

*DS betegner Samlede Skrifter fra 1920-1932 udgivet af DDSL.

Om illustrationer til *Juleferierne* af Erik Harbo

Artiklen knytter sig til omtalen af *Juleferierne* i novemberudgaven af Blichernoter. Indtil 1980 var novellen udgivet mere end 44 gange.

Siden H.P. Rohde og Blicher-Selskabet udgav *Blicher Illustrationer* hos Poul Kristensen i Herning 1976, er der ikke skrevet nogen afhandling om Blichers illustrationer. Men selvfølgelig findes der i de forskellige Blicher-udgaver som selskabet har udsendt noter om de kunstnere, vi har anvendt.

En af de noveller der er blevet illustreret flere gange er *Juleferierne*. Den livlige handling har nemlig inspireret flere danske kunstnere.

Da Hans Hansen i 1905-07 udgav en